

ساره ساز
حقوق مدنی

سیددهدی موسوی



سرشناسه	موسوی، مهدی، ۱۳۶۴-
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	ساده ساز حقوق مدنی / سید مهدی موسوی.
مشخصات نشر	تهران: نشر میزان، ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری	۸۰۰ ص.
شابک	978-964-511-415-0
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
موضوع	حقوق مدنی -- ایران
موضوع	حقوق مدنی -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	حقوق مدنی -- ایران -- آزمون ها و تمرین ها (عالی)
رده بندی کنگره	۲س۸۳۴/م ۵۰۰/ KMH
رده بندی دیویی	۳۴۶/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۲۸۶۷۱۹۸

۶۱۶

نشر میزان

ساره ساز

حقوق مدنی

سید مهدی موسوی

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۱

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

شمار: ۵۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۴۱۵-۰

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از تقاطع سهروردی، خ کاوسی فر، کوچه نکيسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، رویروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخرآزی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۰

واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن، ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱

از این مولف کتاب‌های زیر در نشر میزان به چاپ رسیده است:

- ۱- تحلیل و نقدی بر حقوق قرارداد انگلستان
- ۲- قواعد حقوق قرارداد انگلستان از نگاه رویه قضایی
- ۳- شبه جرم و مسئولیت مدنی در حقوق انگلستان
- ۴- دادرسی فوری در نظام حقوقی ایران و انگلستان
- ۵- جرایم دریایی در حقوق بین‌الملل
- ۶- ساده‌ساز متون حقوقی

فهرست مطالب

مقدمه مولف	۱۲
مقدمه: در انتشار و آثار و اجرای قوانین بطور عام	۱۳
کتاب اول: در بیان اموال و مالکیت به طور کلی	۲۱
باب اول: در بیان انواع اموال	۲۱
فصل اول - در اموال غیر منقول	۲۱
فصل دوم - در اموال منقوله	۲۷
فصل سوم - در اموالی که مالک خاص ندارد	۲۹
باب دوم: در حقوق مختلفه که برای اشخاص نسبت به اموال حاصل می شود	۳۳
فصل اول - در مالکیت	۳۴
فصل دوم - در حق انتفاع	۴۵
مبحث اول - در عمری و رقبی و سکنی	۴۶
فصل پنجم - وقف	۵۵
مبحث سوم - در حق انتفاع از مباحات	۷۱
فصل سوم - در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر و در احکام و آثار املاک نسبت به ملک مجاور	۷۲
مبحث اول - در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر	۷۲
مبحث دوم - در احکام و آثار املاک نسبت به املاک مجاور	۷۵
مبحث سوم - در حریم املاک	۸۲
کتاب دوم: در اسباب تملک	۸۹
قسمت اول: احیای اراضی موات و حیزات اشیاء مباحه	۸۹
باب اول: احیاء اراضی موات و مباحه	۸۹

۸۹	باب دوم: در حیات مباحات
۹۲	باب سوم: در معادن
۹۲	باب چهارم: در اشیاء پیدا شده و حیوانات ضاله
۹۲	فصل اول - در اشیاء پیدا شده
۹۴	فصل چهارم - در حیوانات ضاله
۹۴	فصل پنجم - در دفینه
۹۵	فصل ششم - در شکار
۹۵	قسمت دوم: در عقود و معاملات و الزامات
۹۵	باب اول: در عقود و تعهدات به طور کلی
۹۸	فصل اول - در اقسام عقود و معاملات عقد لازم و جایز
۱۰۸	فصل دوم - در شرایط اساسی برای صحت معامله
۱۰۸	مبحث اول - در قصد و رضای طرفین
۱۵۵	مبحث دوم - در اهلیت طرفین
۱۶۱	مبحث سوم - در مورد معامله
۱۶۴	مبحث چهارم - در جهت معامله
۱۷۰	فصل سوم - در اثر معاملات
۱۷۰	مبحث اول - در قواعد عمومی
۱۷۲	مبحث دوم - در خسارات حاصله از عدم اجرای تعهدات
۱۹۶	مبحث سوم - در اثر عقود نسبت به اشخاص ثالث
۱۹۶	فصل چهارم - در بیان شرایطی که در ضمن عقد می‌شود
۱۹۶	مبحث اول - در اقسام شرط
۲۰۹	مبحث دوم - در احکام شرط
۲۲۶	فصل پنجم: در معاملاتی که موضوع آن مال غیر است یا معاملات فصولی
۲۴۵	فصل ششم - در سقوط تعهدات
۲۴۵	مبحث اول - در وفاء به عهد
۲۶۲	مبحث دوم: در اقاله
۲۶۹	مبحث سوم: در ابراء
۲۷۲	مبحث چهارم: در تبدیل تعهد
۲۷۶	مبحث پنجم: در تهاتر

۲۸۲.....	مبحث ششم مالکیت مافی الذمه.....
۲۸۴.....	باب دوم: در الزاماتی که بدون قرارداد حاصل میشود.....
۲۸۴.....	فصل اول - در کلیات.....
۲۹۰.....	فصل دوم - در ضمان قهری.....
۲۹۰.....	مبحث اول - در غصب.....
۳۰۶.....	مبحث دوم - در اتلاف.....
۳۰۸.....	مبحث سوم - در تسبیب.....
۳۱۵.....	مبحث چهارم - در استیفاء.....
۳۱۷.....	باب سوم: در عقود معینه مختلفه.....
۳۱۷.....	فصل اول - در بیع.....
۳۱۷.....	مبحث اول - در احکام بیع.....
۳۲۳.....	مبحث دوم - در طریقین معامله.....
۳۲۴.....	مبحث سوم - در مبیع.....
۳۳۳.....	مبحث چهارم - در آثار بیع.....
۳۳۴.....	فقره اول: در ملکیت مبیع و ثمن.....
۳۳۷.....	فقره دوم: در تسلیم.....
۳۵۴.....	فقره سوم: در ضمان درک.....
۳۵۷.....	فقره چهارم: در تادیه ثمن.....
۳۵۸.....	مبحث پنجم - در خیارات و احکام راجعه به آن.....
۳۵۸.....	فقره اول: در خیارات.....
۳۵۹.....	اول: در خیار مجلس.....
۳۶۰.....	دوم: در خیار حیوان.....
۳۶۰.....	سوم: در خیار شرط.....
۳۶۳.....	چهارم: در خیار تاخیر ثمن.....
۳۶۷.....	پنجم: در خیار رویت و تخلف وصف.....
۳۶۹.....	ششم: در خیار غبن.....
۳۷۲.....	هفتم: در خیار عیب.....
۳۸۲.....	هشتم: در خیار تدلیس.....
۳۸۳.....	نهم: در خیار تبعض صفقه.....

۳۸۵.....	دهم: در خیار تخلف شرط.....
۳۸۵.....	فقره دوم: در احکام خيارات بطور کلی.....
۳۹۱.....	فصل دوم - در بيع شرط.....
۳۹۳.....	فصل سوم - در معاوضه.....
۳۹۳.....	فصل چهارم - در اجاره.....
۳۹۴.....	مبحث اول - در اجاره اشیاء.....
۴۲۳.....	مبحث دوم - در اجاره حیوانات.....
۴۲۴.....	مبحث سوم - در اجاره اشخاص.....
۴۲۵.....	فقره اول: در اجاره خدمه و کارگر.....
۴۲۵.....	فقره دوم: در اجاره متصدی حمل و نقل.....
۴۲۶.....	فصل پنجم - در مزارعه و مساقات.....
۴۲۶.....	مبحث اول - در مزارعه.....
۴۳۳.....	مبحث دوم - در مساقات.....
۴۳۴.....	فصل ششم - در مضاربه.....
۴۳۸.....	فصل هفتم - در جعاله.....
۴۴۳.....	فصل هشتم - در شرکت.....
۴۴۳.....	مبحث اول - در احکام شرکت.....
۴۴۷.....	مبحث دوم - در تقسیم اموال شرکت.....
۴۵۴.....	فصل نهم - در ودیعه.....
۴۵۴.....	مبحث اول - در کلیات.....
۴۵۶.....	مبحث دوم - در تعهدات امین.....
۴۶۰.....	مبحث سوم - در تعهدات امانت گذار.....
۴۶۳.....	فصل دهم - در عاریه.....
۴۶۹.....	فصل یازدهم - در قرض.....
۴۷۱.....	فصل دوازدهم - در قمار و گرویندی.....
۴۷۳.....	فصل سیزدهم - در وکالت.....
۴۷۳.....	مبحث اول - در کلیات.....
۴۷۶.....	مبحث دوم - در تعهدات وکیل.....
۴۸۲.....	مبحث سوم - در تعهدات موکل.....

مبحث چهارم - در طرق مختلفه انقضاء وکالت.....	۴۸۴
فصل چهاردهم - در ضمان عقدی.....	۴۹۲
مبحث اول - در کلیات.....	۴۹۲
مبحث دوم - در اثر ضمان بین ضامن و مضمون له.....	۵۰۳
مبحث سوم - در اثر ضمان بین ضامن و مضمون عنه.....	۵۰۷
مبحث چهارم - در اثر ضمان بین ضامنین.....	۵۱۲
فصل پانزدهم - در حواله.....	۵۱۳
فصل شانزدهم - در کفالت.....	۵۱۶
فصل هفدهم - در صلح.....	۵۲۲
فصل هیجدهم - در رهن.....	۵۳۲
فصل نوزدهم: در هبه.....	۵۴۸
قسمت سوم: در اخذ شفعه.....	۵۵۳
قسمت چهارم: در وصایا و ارث.....	۵۶۶
باب اول: در وصایا.....	۵۶۶
فصل اول - در کلیات.....	۵۶۶
فصل دوم - در موصی.....	۵۶۹
فصل سوم - در موصی به.....	۵۷۱
فصل چهارم - در موصی له.....	۵۷۴
فصل پنجم - در وصی.....	۵۷۶
باب دوم: در ارث.....	۵۹۲
فصل اول - در موجبات ارث و طبقات مختلفه وراث.....	۵۹۲
فصل دوم - در تحقق ارث.....	۵۹۴
فصل سوم - در شرایط و جمله از موانع ارث.....	۵۹۶
فصل چهارم - در حجب.....	۶۰۰
فصل پنجم - در فرض و صاحبان فرض.....	۶۰۲
فصل ششم - در سهم الارث طبقات مختلفه وراث.....	۶۰۴
مبحث اول - در سهم الارث طبقه اولی.....	۶۰۴
مبحث دوم - در سهم الارث طبقه دوم.....	۶۰۶
مبحث سوم - در سهم الارث وراث طبقه سوم.....	۶۰۷

۶۰۸.....	مبحث چهارم - در میراث زوج و زوجه
۶۳۳.....	کتاب سوم: در مقررات مختلفه
۶۳۵.....	جلد دوم: در اشخاص
۶۳۶.....	کتاب اول: در کلیات
۶۴۷.....	کتاب دوم: در تابعیت
۶۵۳.....	کتاب سوم: در اسناد سجل احوال
۶۵۷.....	کتاب چهارم: در اقامتگاه
۶۶۱.....	کتاب پنجم: در غایب مفقود الاثر
۶۶۷.....	کتاب ششم: در قرابت
۶۶۸.....	کتاب هفتم: در نکاح و طلاق
۶۶۸.....	باب اول: در نکاح
۶۶۸.....	فصل اول - در خواستگاری
۶۷۰.....	فصل دوم - قابلیت صحی برای ازدواج
۶۷۳.....	فصل سوم - در موانع نکاح
۶۷۸.....	فصل چهارم - شرایط صحت نکاح
۶۸۳.....	فصل پنجم - وکالت در نکاح
۶۸۴.....	فصل ششم - در نکاح منقطع
۶۸۴.....	فصل هفتم - در مهر
۶۹۷.....	فصل هشتم - در حقوق و تکالیف زوجین نسبت به یکدیگر
۷۰۶.....	باب دوم: در انحلال عقد نکاح
۷۰۶.....	فصل اول: در مورد امکان فسخ نکاح
۷۱۰.....	فصل دوم - در طلاق
۷۱۰.....	مبحث اول - در کلیات
۷۱۳.....	مبحث دوم - در اقسام طلاق
۷۱۶.....	مبحث سوم - در عده
۷۲۱.....	کتاب هشتم: در اولاد
۷۲۱.....	باب اول: در نسب

باب دوم: در نگاهداری و تربیت اطفال.....	۷۲۵
باب سوم: در ولایت قهری پدر و جد پدری.....	۷۳۰
کتاب نهم: در خانواده.....	۷۳۷
فصل اول - در الزام به اتفاق.....	۷۳۷
کتاب دهم: در حجر و قیمومت.....	۷۴۳
فصل اول - در کلیات.....	۷۴۳
فصل دوم - در موارد نصب قیم و ترتیب آن.....	۷۴۷
فصل سوم - در اختیارات و وظائف و مسئولیت قیم و حدود آن نظارت مدعی العموم در امور صغار و مجانین و اشخاص غیر رشید.....	۷۵۰
فصل سوم - در موارد عزل قیم.....	۷۵۳
فصل چهارم - در خروج از تحت قیمومت.....	۷۵۴
جلد سوم: در ادله اثبات دعوی.....	۷۵۷
کتاب اول: در اقرار.....	۷۵۹
باب اول: در شرایط اقرار.....	۷۵۹
باب دوم: در آثار اقرار.....	۷۶۳
کتاب دوم: در اسناد.....	۷۶۹
کتاب سوم: در شهادت.....	۷۷۷
باب اول: در موارد شهادت.....	۷۷۷
باب دوم: در شرایط شهادت.....	۷۷۹
کتاب چهارم: در امارات.....	۷۸۱
کتاب پنجم: در قسم.....	۷۸۳
قانون مسئولیت مدنی.....	۷۸۵

به نام خدا

مقدمه مؤلف

حقوق مدنی به عنوان سنگ بنای حقوق، از مهمترین دروس رشته حقوق است که به جهت گستردگی و عمق مباحث و محتوای خود از دشواری خاصی برخوردار است. این کتاب از طریق مینا قرار دادن نظرات استاد گرانقدر جناب آقای دکتر کاتوزیان به صورت نکته در ذیل مواد قانون مدنی و سپس ارائه سئوالات طبقه‌بندی شده آزمون های سراسری، آزاد، وکالت، قضاوت، سردفتری و مشاوران قوه قضائیه، سعی در ساده سازی یادگیری حقوق مدنی برای دانشجویان دارد. امید است دانشجویان محترم و سایر علاقمندان را در یادگیری هرچه بهتر و ساده‌تر حقوق مدنی یاری‌گر باشد.

سید مهدی موسوی

مقدمه: در انتشار و آثار و اجرای قوانین بطور عام

ماده ۱- مصوبات مجلس شورای اسلامی به رئیس جمهور ابلاغ و رئیس جمهور باید ظرف پنج روز آن را امضاء و به دولت ابلاغ نموده و دولت موظف است ظرف مدت ۴۸ ساعت آن را منتشر نماید.

تبصره - در صورت استنکاف رئیس جمهور از امضاء یا ابلاغ به دولت در مهلت مقرر دولت موظف است مصوبه یا نتیجه همه پرسی را پس از انقضای مدت مذکور ظرف چهل و هشت ساعت منتشر نماید.

نکته اول: معنی امضای رئیس جمهور اعلام رسمی تصویب قانون و دستور ابلاغ و اجرای آن به قوه مجریه است.

نکته دوم: جانشینی امضای رئیس مجلس در مورد استنکاف رئیس جمهور با اصل تفکیک قوای سه گانه مخالف است.

نکته سوم: اجبار رئیس جمهور در امضای قانون مشروط بر این است که تشریفات قانون اساسی در تصویب قانون رعایت شده باشد پس ریاست جمهور می تواند از امضای مصوبات ناقص خودداری کند.

نکته چهارم: به نظر می رسد که تعیین ضمانت اجرای خودداری رئیس جمهور از امضای قانون با قانون اساسی است نه مجلس.

ماده ۲- قوانین ۱۵ روز پس از انتشار، در سراسر کشور لازم الاجراء است مگر آنکه در خود قانون، ترتیب خاصی برای موقع اجرا مقرر شده باشد.

نکته اول: به نظر می رسد که این مهلت در مورد اجرای قانون در خارج از کشور نیز باید رعایت شود، ولی، احتمال دارد گفته شود که، چون مهلت ناظر به اجرای قانون در داخل کشور است، در خارج از کشور به نظر دادرس است که در هر مورد خاص، بر مبنای اوضاع و احوال معین می کند.

نکته دوم: اگر کشور خارجی در وضعی قرار گرفته باشد که همه ایرانیان مقیم در آن جاهل به قانون مانده باشند، ادعای نا آگاهی و تأخیر در اجرای قانون پذیرفته می شود.

نکته سوم: دستور انتشار برای آیین نامه ها و تصویب نامه ها نیز به طریق اولی رعایت می شود، متنی هیچ تشریفات ندارد و دولت می تواند اجرای فوری آنها را پس از انتشار مقرر دارد. لزوم انتشار و گذشتن مهلت برای اجرای مفاد آن در باره عموم است و سازمان های دولتی تابع ابلاغ مقام های اداری است.

ماده ۳- انتشار قوانین باید در روزنامه رسمی به عمل آید.

نکته اول: این حکم ناظر به انتشار قوانین به معنای خاص آن است و شامل آیین نامه و تصویب نامه نمی‌شود. ولی، رویه اداری این است که همه مقررات نوشته را در روزنامه رسمی چاپ و منتشر می‌کنند.

نکته دوم: اگر تصویب‌نامه‌ای مربوط به شخص یا سازمان خاص باشد، ابلاغ به آن مرجع کافی است.

ماده ۴- اثر قانون نسبت به آتیه است و قانون نسبت به ما قبل خود اثر ندارد مگر اینکه در خود قانون، مقررات خاصی نسبت به این موضوع اتخاذ شده باشد.

نکته اول: این ماده حاوی دو قاعده است که گاه اجرای آنها با هم تراحم پیدا می‌کند. از این قرار: ۱. آینده در حکومت قانون (جدید) است. ۲. قانون بر گذشته خود حکومت ندارد.

نکته دوم: بدیده‌ای مربوط به گذشته است که پایان یافته و شرایط تحقق آثار آن جمع آمده باشد و گرنه، هر چه مانده باشد، در حکومت قانون جدید قرار می‌گیرد، پس آنچه جریان دارد و روبه کمال است، مربوط به گذشته نیست.

نکته سوم: رعایت این قاعده برای دولت، یا هر یک از وزیران، در وضع تصویب نامه و آیین نامه اجباری است و دادرس می‌تواند از اجرای قواعد دولتی نسبت به گذشته خودداری کند.

ماده ۵- کلیه سکنه ایران اعم از اتباع خارجه و داخله مطیع قوانین ایران خواهند بود مگر در مواردی که قانون استثناء کرده باشد.

نکته اول: این ماده حاوی اصل محلی بودن قوانین در روابط بین المللی است. پس، در مقام رفع تعارض قوانین هر جا که تردید در اجرای قانون ایران یا خارجی باشد، اصل اجرای قانون درباره ساکنان است.

نکته دوم: قوانین جزایی درباره کلیه کسانی که در قلمرو حاکمیت جمهوری اسلامی ایران (اعم از زمینی، دریایی و هوایی) مرتکب جرم شوند اعمال می‌گردد. مگر آنکه به موجب قانون ترتیب دیگری مقرر شده باشد.

نکته سوم: قوانین مربوط به نظم عمومی درباره همه ساکنان ایران اجرا می‌شود و مانع از اجرای قانون خارجی است.

ماده ۶- قوانین مربوط به احوال شخصیه از قبیل نکاح و طلاق و اهلیت اشخاص وارث، در مورد کلیه اتباع ایران ولو اینکه مقیم در خارجه باشند، مجری خواهد بود.

نکته اول: حکم ماده ۶ برای دادگاه‌های ایران در هر حال محترم است، ولی در خارج از کشور، در صورتی دادگاه آن را رعایت می‌کند که قانون ملی را حاکم بر احوال شخصیه بداند.

نکته دوم: اجرای قانون ایران در دادگاه خارجی نیز منوط بر این است که با نظم عمومی داخلی تعارض نداشته باشد.

در انتشار و آثار و اجرای قوانین بطور عام ۱۵

ماده ۷- اتباع خارج مقیم در خاک ایران از حیث مسائل مربوط به احوال شخصیه و اهلیت خود و همچنین از حیث حقوق ارثیه در حدود معاهدات مطیع قوانین و مقررات دولت متبوع خود خواهند بود.

نکته اول: تنفیذ وصیت نامه ایرانیان غیر شیعه تابع مقررات مذهبی خود آنان است. مگر اینکه مفاد آن بر خلاف قواعد مربوط به نظم عمومی باشد. بنابراین، در مورد نفوذ وصایای شخص بدون وارث و میزان تصرف نافذ موصی قانون مذهبی متوفی رعایت می شود.

نکته دوم: اجرای قوانین خارجی مربوط به احوال شخصی بیگانگان در دادگاه ایران مشروط بر این است که قانون خارجی با نظم عمومی و اخلاق حسنه داخلی مخالف نباشد.

نکته سوم: ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی تنها اقلیت های دینی شناخته می شوند و در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصیه و تعلیمات دینی بر طبق آیین خود عمل می کنند.

نکته چهارم: «.... مذاهب دیگر اسلامی، اعم از حنفی، شافعی، مالکی، حنبلی و زیدی، دارای احترام کامل می باشند و در انجام مراسم مذهبی طبق فقه خودشان آزاداند و در تعلیم و تربیت و احوال شخصیه (ازدواج، طلاق، ارث و وصیت) و دعاوی مربوط به آن در دادگاه ها رسمیت دارند....».

نکته پنجم: قواعد و عادات مذهبی مربوط به احوال شخصی ایرانیان غیر شیعه در حکم قانون خارجی است و اجرای آن در دادگاه منوط بر این است که با نظم عمومی و اخلاق حسنه مخالف نباشد.

نکته ششم: در طلاق و نکاح خارجیان مقیم ایران، هرگاه زن و شوهر دارای تابعیت های گوناگون باشند، قانون دولت متبوع شوهر حاکم است.

نکته هفتم: بر طبق ظاهر ماده ۹۶۷ ق.م. و مفاد ماده ۷، از نظر تعارض قوانین، وصیت عمل حقوقی مربوط به حقوق ارثی است، ولی اقدام موصی له در پذیرفتن وصیت این وصف را ندارد و اهلیت او اگر قبول در ایران واقع شود، مطابق قوانین ایران پذیرفته می شود، هر چند که قانون دولت متبوع موصی له آن را نپذیرد (ماده ۹۷۵ ق.م.).

نکته هشتم: مقررات ماده ۷ تا حدی اجرا می شود که مخالف عهدنامه های بین المللی که ایران امضا کرده است و قوانین خاص دیگر نباشد (ماده ۹۷۴).

نکته نهم: اگر قانون خارجه ای که باید مطابق ماده ۷ رعایت گردد به قانون دیگری احاله داده باشد، محکمه مکلف به رعایت این احاله نیست، مگر اینکه به قانون ایران احاله شده باشد (ماده ۹۷۳ ق.م.).

ماده ۸- اموال غیر منقول که اتباع خارجه در ایران بر طبق عهود تملک کرده یا میکنند از هر جهت تابع قوانین ایران خواهد بود.

نکته اول: این ماده شامل مالیات و اداره و انتقال عین و منافع و تشریفات آن است، ولی حقوق ارثی و وصیت بیگانگان تابع قانون ملی آنان است، هرچند مربوط به اموال غیرمنقول واقع در ایران باشد.

نکته دوم: مواد ۹۶۸، ۹۶۹ و ۹۷۱ ق.م. درباره قراردادها و اسناد و دعاوی مربوط به اموال منقول واقع در ایران نیز اجرا می‌شود.

نکته سوم: مفاد این ماده این معنی را می‌رساند که املاک خارجی‌ان در ایران در حکم اموال غیرمنقول ایرانیان است و در تعارض قوانین به همان دید مورد نظر قرار می‌گیرد، نه اینکه حاکم بر سایر قواعد مربوط به رفع تعارض قوانین باشد.

ماده ۹- مقررات عهودی که بر طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد در حکم قانون است.

نکته اول: عهدنامه‌ها، معاهده‌ها، قراردادها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد (اصل ۷۷ ق.ا.).

نکته دوم: در روابط بین‌المللی، اعتبار عهدنامه بیش از قانون داخلی است و اختیار دولت را در وضع قانون معارض با آن محدود می‌کند.

نکته سوم: در محاکم داخلی، هرگاه قانونی مخالف با عهدنامه وضع شود، دادگاه باید قانون مخالف را رعایت کند که آخرین اراده قانونگذار است.

نکته چهارم: اجرای عهدنامه در محاکم داخلی منوط به انتشار آن است، ولی، در روابط بین‌المللی، پس از تصویب مجلس اعتبار عهدنامه کامل است و باید بیدرنگ رعایت شود.

نکته پنجم: مهلت اجرای قانون در اجرای عهدنامه در دعاوی اشخاص و روابط حقوقی آنان، باید رعایت شود.

ماده ۱۰- قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آنرا منعقد نموده‌اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد نافذ است.

نکته اول: این ماده حاوی اصل «آزادی قراردادها» است و بدست حکومت اراده نیز دامنه گسترده‌ای می‌بخشد و آن را از حصار عقود معین خارج می‌کند.

نکته دوم: ماده ۱۰ نفوذ شرط را نیز از این قید که ضمن عقد واقع شود رها می‌سازد. زیرا، شرط نیز خود قراردادی است که می‌تواند جدای از عقد الزام‌آور باشد. پس، کافی است که شرط مربوط به قرارداد باشد تا متمم آن بشمار آید، هرچند که بعد از عقد امضا شود.

نکته سوم: اثر عقد و شرط محدود به کسانی است که در تراضی دخالت داشته‌اند (دو طرف عقد). با وجود این، «ممکن است در ضمن معامله‌ای که شخص برای خود می‌کند، تعهدی هم به

نفع شخص ثالثی بنماید» (بند ۲ ماده ۱۹۶).

در انتشار و آثار و اجرای قوانین بطور عام □ ۱۷

نکته چهارم: ماده ۱۰ ق.م. در عقود معین نیز قابل استناد است، مشروط بر اینکه وسیله تجاوز به احکام امری آن عقود نشود.

نکته پنجم: مقصود از واژه «قانون» در ماده ۱۰ قانون امری است نه تکمیلی. تراضی بر قانون تکمیلی حکومت می‌کند.

نکته ششم: مقصود از عبارت «صریح قانون» تأیید اصل مباح بودن قراردادها است و کنایه از اینکه در منع قانونگذار تردید نباشد، وگرنه قرارداد مخالف روح قانون نیز باطل است.

نکته هفتم: نفوذ قرارداد، علاوه بر قانون، مشروط بر این است که مخالف نظم عمومی و اخلاق حسنه نباشد (ماده ۹۷۵ ق.م.).

نکته هشتم: نبی قانونگذار در صورتی دلالت بر فساد عقد می‌کند که ناظر به یکی از ارکان و شرایط صحت آن باشد یا اثر معامله را نفی کند.

نکته نهم: مفاد ماده ۱۰ ق.م. عقد صلح را بیهوده نمی‌کند و عقد صلح نیز باعث بی نیازی از استناد به ماده ۱۰ نمی‌شود.

سوالات

۱- یک مرد تبعه فرانسه که در ایران اقامت دارد فوت نموده است. تقسیم ارث او بر طبق قانون کدام کشور است؟

(آزمون سراسری سال ۸۹)

(۲) تابع قانون فرانسه است.

(۱) در حدود معاهدات تابع قوانین ایران است.

(۴) تابع قوانین ایران است.

(۳) در حدود معاهدات تابع قانون فرانسه است.

جواب: گزینه ۲ صحیح است.

(آزمون سراسری سال ۹۰)

۲- کدام مورد از مصادیق «عقد غیر معین» است؟

(۲) نکاح دائم

(۱) بیمه حوادث

(۴) قرارداد تریع انحصاری کالا

(۳) شرکت سهامی عام

جواب: گزینه ۴ صحیح است.

(آزمون آزاد ۷۵)

۳- کدامیک از عبارات زیر صحیح نیست؟

(۱) اتباع بیگانه در ایران بدون استثنا تابع قوانین ایران هستند.

(۲) اتباع بیگانه در ایران در احوال شخصیه تابع قانون کشور متبوع خود هستند.

(۳) اتباع ایران مقیم در خارج در احوال شخصیه تابع قانون کشور ایران هستند.

(۴) اصولاً اتباع بیگانه در ایران تابع قانون ایران هستند، مگر در موارد استثنایی.

جواب: گزینه ۱ صحیح است.

۴- یک مرد مسیحی با زن زرتشتی که هر دو ایرانی هستند ازدواج نموده اند. در صورت اختلاف بین آنان و اقامه دعوی طلاق، دادگاه باید بر مبنای چه مقرراتی به دعوا رسیدگی کند؟

(آزمون آزاد سال ۸۴)

(۱) بر مبنای قواعد مسلمة مذهب شوهر

(۲) بر مبنای قواعد مذهبی که زن پیرو آن است.

(۳) چون هر دو ایرانی هستند، قوانین موضوعه ایران در مورد آنها حاکم است.

(۴) هر یک از طرفین که خواهان باشد، باید بر مبنای قواعد و مقررات مذهبی که او پیرو آن است رسیدگی شود.

جواب: گزینه ۱ صحیح است.

۵- در اصطلاح قانون مدنی ایران، قرارداد خصوصی به چه عقدی گفته می شود؟ (آزمون آزاد سال ۸۰)

(۱) عقد معین

(۲) عقد غیر معین

(۳) عقدی که دولت، یکی از طرفین آن نباشد. (۴) عقدی که در داخل کشور منعقد شود.

جواب: گزینه ۲ صحیح است.

۶- تبعه ایرانی مقیم در کشور خارجی، در رابطه با ارث تابع کدام قانون است؟ (آزمون آزاد سال ۸۹)

(۱) قانون ایران

(۲) قانون اقامتگاه

(۳) در صورتی که قانون اقامتگاه نسبت به کلیه ساکنین حتی اتباع خارجی مقررات خود را تحمیل کند تابع قانون

اقامتگاه و الا قانون ایران

(۴) در صورتی که قانون اقامتگاه به قانون ایران احال کند، قانون ایران، والا قانون اقامتگاه

جواب: گزینه ۱ صحیح است.

۷- مصوبات مجلس شورای اسلامی و نتیجه همه پرسی پس از طی مراحل قانونی به رئیس جمهور ابلاغ

می شود و چنانچه رئیس جمهور در خصوص امضا یا ابلاغ این موارد به مجریان و صدور دستور انتشار

آن ها ظرف ۵ روز اقدام نکنند... (آزمون وکالت سال ۸۷)

(۱) مجلس رئیس جمهور را برای ادای توضیح احضار می کند.

(۲) به دستور رئیس مجلس شورای اسلامی، روزنامه رسمی موظف است مصوبه را ظرف ۷۲ ساعت چاپ و

منتشر کند.

(۳) رئیس قوه قضائیه ضمن تذکر به رئیس جمهور، دستور چاپ و نشر مصوبه را به روزنامه رسمی می دهد.

(۴) به دستور مقام معظم رهبری، روزنامه رسمی موظف است مصوبه را ظرف ۷۲ ساعت چاپ و منتشر کند.

جواب: گزینه ۲ صحیح است.

در انتشار و آثار و اجرای قوانین بطور عام □ ۱۹

۸- منظور ماده ۱۰ قانون مدنی از کلمه «قانون» در عبارت: «قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده‌اند در صورتیکه مخالف صریح قانون نباشد، نافذ است»، چه قانونی می‌باشد؟

(آزمون وکالت سال ۸۷)

- (۱) قوانین تفسیری یا تکمیلی
(۲) قوانین بیان شده در شرع مقدس اسلام
(۳) قوانین امری
(۴) کلیه قوانین شرعی و عرفی مصوب مجلس
- جواب: گزینه ۳ صحیح است.

۹- کدام گزینه صحیح است؟ (آزمون قضاوت سال ۷۷)

- (۱) اگر هر دو قانون عام باشد، عام مؤخر، ناسخ عام مقدم نیست.
(۲) اگر هر دو قانون خاص باشد، خاص مؤخر، ناسخ خاص مقدم نیست.
(۳) خاص مؤخر، عام مقدم را تخصیص می‌دهد.
(۴) هیچکدام
- جواب: گزینه ۴ صحیح است.

۱۰- کدامیک از عبارات زیر صحیح نیست؟ (آزمون قضاوت سال ۷۶)

- (۱) اتباع بیگانه در ایران بدون استثناء تابع قوانین ایران هستند.
(۲) اتباع بیگانه در ایران در احوال شخصیه تابع قانون کشور متبوع خود هستند.
(۳) اتباع ایران مقیم در خارج در احوال شخصیه تابع قانون کشور ایران هستند.
(۴) اصولاً اتباع بیگانه در ایران تابع قانون ایران هستند، مگر در موارد استثنایی.
- جواب: گزینه ۱ صحیح است.

۱۱- در حقوق موضوعه ایران برای آنکه توافقات و تراضی‌ها معتبر و لازم‌الاتباع باشند...

(آزمون سردفتری سال ۷۴)

- (۱) کافی است که حتی بع صورت یک عقد نامعین جلوه گر شوند.
(۲) باید حتماً به صورت یکی از عقود لازم تجلی پیدا کند.
(۳) باید حتماً در قالب یکی از عقود معین درآیند.
(۴) باید حتماً به صورت شرط، ضمن یک عقد تملیکی منجز گنجانیده شود.
- جواب: گزینه ۱ صحیح است.

۱۲- قانون در چه زمانی به صورت قاعده حقوقی لازم‌الاجرا محسوب می‌شود؟

(آزمون مشاوران سال ۸۳)

- (۱) به محض تصویب در مجلس شورای اسلامی
(۲) پس از تصویب در مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای نگهبان قانون اساسی
(۳) به محض انتشار مگر در خود قانون ترتیبات خاصی مقرر شده باشد.
(۴) ۱۵ روز پس از انتشار
- جواب: گزینه ۴ صحیح است.

۱۳- ایرانی مقیم در کشور آلمان در ارتباط با حقوق ارثیه، تابع کدام قانون است؟

(آزمون مشاوران سال ۸۷)

(۱) قانون ایران

(۲) قانون اقامتگاه

(۳) در صورتیکه قانون اقامتگاه به قانون ایران احاله کند، قانون ایران و الا قانون اقامتگاه.

(۴) در صورتیکه قانون اقامتگاه نسبت به کلیه ساکنین حتی اتباع خارجی مقررات خود را تحمیل کند، تابع قانون

اقامتگاه و الا تابع قانون ایران.

جواب: گزینه ۲ صحیح است.

۱۴- دعوای طلاق بین مرد تبعه ترکیه و زن عراقی در دادگاه ایران تابع چه قانونی است؟

(آزمون مشاوران سال ۸۷)

(۱) قانون محل دادگاه

(۲) ترکیه

(۳) عراق

(۴) به انتخاب زوجین، قانون محل دادگاه یا کشور متبوع هر یک از زوجین.

جواب: گزینه ۲ صحیح است.

۱۵- مقررات عهدی که طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد:

(آزمون مشاوران سال ۸۵)

(۲) ناب تعارض با قانون را ندارد.

(۴) موافقت نام است.

(۱) قانون است.

(۳) در حکم قانون است.

جواب: گزینه ۳ صحیح است.